

معلمی و نویسندگی

گی‌کوتاه با سمیه آذریان سوسه‌باب، معلم ورزش شهر کوثر اردبیل

هنگامه علیقلی

اشاره

جهانش را با کلمه و صدای معلم شناخته است. معتقد است، روستایی که کودکی‌اش در آن گذشته است، نقش مهمی در خیال‌پردازی‌هایش داشته است. بزرگ‌ترین آرزویش در ۱۴ سالگی سفر به کشورهای گوناگون و آشنایی با فرهنگ ملل بوده است. مهم‌ترین ویژگی‌اش را داشتن استقلال فکری و روحیه‌ای حساس و آرام می‌داند، اما به شوخی می‌گوید «مثل ماهی ماه تولدم، شیشه‌ای هستم زلال و ترسناک». شب‌ها هنوز رؤیا می‌بافد و کلمه‌ها برایش ثروت محسوب می‌شوند. معلمی و نویسندگی را مانند دو عاشقی می‌داند که از یکدیگر خسته نمی‌شوند.

سمیه آذریان سوسه‌باب معلم ورزش مدرسه‌های دوره‌های گوناگون شهر کوثر از توابع اردبیل است. او در سومین سال خدمتش کتاب‌های مفاهیم پایه و استراتژیک شطرنج، تغییرپذیری ضربان قلب و فعالیت ورزشی، سندرم‌های افت فشارخون در بیماران سالمند را در حوزه تخصصی خود، یعنی فیزیولوژی ورزشی، نوشته است. سمیه آذریان ۳۲ سال دارد و در حال حاضر دانشجوی دوره دکتری فیزیولوژی ورزشی در گرایش قلب و عروق است.

با این معلم جوان و نویسنده گفت‌وگو کرده‌ایم.

نویسندگی بر شغل شما چه اثری گذاشت؟

معلمی و نویسندگی شبیه دو عاشق‌اند که از هم خسته نمی‌شوند و اگر مانعی سر راه باهم‌بودنشان باشد، کوه‌ها را و دریاها را خواهند شکافت، اما از عشق روی بر نخواهند گرداند. بدون شک تعلیم فارغ از نگارش نیست.

تفاوت معلمی که می‌نویسد و معلمی که این مهارت را ندارد در چیست؟

کلمات ثروت‌اند؛ من جهان را با شنیدن شناختم؛ با شنیدن دیکته گفتن صدای معلم. فهمیدم که کلمه معجزه می‌کند و شفا می‌بخشد. معلمی که می‌نویسد، به کلمات عشق می‌دهد و روحیه جست‌وجوگری دارد. معلمی که می‌نویسد، اندیشه پویاتر دارد.

چه مؤلفه‌هایی در نویسنده شدن شما اثر داشتند؟

در درجه اول باید دل به نوشتن داد. من در این مسیر گاهی ماجراجو بودم و گاهی برای بیان واقعیت و ابراز اندیشه‌هایم که به نظرم جوهره نوشتن است، سرکشی کردم.

چگونه می‌توان خلاقیت را در دانش‌آموزان تقویت کرد؟

معاشرت نزدیک با دانش‌آموزان و برقراری ارتباط کلامی با آن‌ها باعث می‌شود یاد بگیرند چگونه احساساتشان را بیان کنند. در گام بعدی، دادن آزادی عمل و به چالش کشیدن دانش‌آموز است که با بحث و بررسی در مورد موضوع خاصی به آن‌ها اجازه می‌دهد آزادی عمل داشته باشند. این موارد یعنی آزادی عمل، بیان احساسات و افکار، از مؤلفه‌های اصلی پرورش خلاقیت در دانش‌آموزان هستند.

چگونه می‌توان حس ارزشمندی و خودباوری را در دانش‌آموزان تقویت کرد؟

تقویت حس ارزشمندی در دانش‌آموزان نیازمند این است که آن‌ها را به مشارکت در بحث‌ها ترغیب کرد تا به راحتی اندیشه‌هایشان را ابراز کنند و با ارائه راهنمایی درست و رفع ایرادهایشان از طریق مطالعه بیشتر حس جست‌وجوگری در آن‌ها بیدار شود و بتوانند بدون هیچ ترسی هم‌فکری و در مباحث اظهار نظر کنند.

به هر دو نیاز داریم

جو عاطفی در خانواده و مدرسه برای
تربیت همه‌جانبه کودکان و نوجوانان

دکتر مرتضی سمیعی زفرقندی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

را به دنبال دارد (صیدی، ۱۳۹۲). در خانواده و مدرسه‌هایی که والدین رفتارهای محبت‌آمیز دارند، معمولاً کودکان نیز با رفتارهای اخلاقی مثبت و احترام به دیگران و انگیزه پیشرفت رشد می‌یابند. برعکس، مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده شامل رفتارهایی هستند که بر خود فرد متمرکز هستند و هیجانات منفی، کنترل افراطی، خشونت و افسردگی مادران در آن نمود دارند. تنبیه و استفاده از شیوه‌های تربیت بی‌ثبات موجب تشدید مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان می‌شود.

۲. تجربه‌های مشترک

تجربه‌های مشترک در مفهوم عمومی به همه مهارت‌ها و دانسته‌ها از برخی پدیده‌ها و موضوعات اطلاق می‌شود که از برخورد با آن موضوع و درگیری با آن پدیده در خلال دورانی معین ناشی می‌شوند (زارع، ۱۳۹۳).

۳. تشویق و هدیه دادن

چیزی است که آن را بدون انتظار دریافت چیزی دیگر به شخص دیگری تقدیم کنند. اگر چه ممکن است در مقابل هدیه دادن، چشمداشت هدیه‌ای متقابل داشت، اما هدیه چیزی است که آن را به‌رایگان می‌بخشند (رشیدی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴). تشویق: در اصطلاح تشویق را «عاملی که بتواند منشأ ایجاد ذوق و شوق، تحرک و امید و علاقه در انسان شود» ذکر کرده‌اند. در جای دیگر، «تشویق را نوعی ارضای نیازهای روانی و فیزیکی انسان» دانسته‌اند (رشیدی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۴).

۴. ساختار ادراک مثبت کودکان و نوجوانان از محیط خانواده و مدرسه

حفظ و افزایش انگیزشی درونی و تنظیمات رفتاری مستلزم ارضای سه نیاز فطری خودمختاری، شایستگی و احساس تعلق است. مهم‌ترین محیطی که می‌تواند حامی این نیازهای فطری باشد، در درجه اول محیط خانواده و بعد از آن محیط مدرسه است.

خانواده و مدرسه بنیادی‌ترین نهادهایی هستند که در شکل‌گیری شخصیت انسان نقش اساسی دارند. انسان زندگی خود را از خانواده شروع می‌کند. خمیرمایه شخصیت او در آنجا سرشته می‌شود و ارزش‌ها و معیارهای فکری او در آنجا پایه‌گذاری می‌شوند. این تأثیرات اولیه در رفتارها، ارتباطات فرد با خانواده و هم‌کلاسی‌ها در مدرسه و سازگاری با محیط مدرسه در آینده و روی هم‌رفته در کل زندگی‌اش نقش تعیین‌کننده دارد. شخصیت کودک همیشه به رنگ محیط عاطفی و جو خانواده و مدرسه در می‌آید. منظور از جو عاطفی نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد با هم، نظر افراد نسبت به هم و احساس و علاقه آن‌ها به یکدیگر است (شریعتمداری، ۱۳۹۵). خانواده و مدرسه دو واحد اجتماعی عاطفی هستند که توجه به وابستگی متقابل انسان‌ها و شبکه روابط صمیمانه آن‌ها ضروری است. شخصیت فرد در تعاملات موجود در خانواده و مدرسه شکل می‌گیرد و عادت‌های رفتاری در آنجا به وجود می‌آید. این موضوع تحت تأثیر روابطی مانند رابطه فرزندان با والدین، رابطه خواهران و برادران و رابطه کل نظام خانواده و جو مثبت مدرسه است. خانواده و مدرسه مطلوب آن است که امنیت عاطفی، احساس ارزشمندی و باور تعلق و مورد علاقه‌بودن را تأمین کند.

تحلیل

مؤلفه‌های ایجاد جو عاطفی در خانواده و مدرسه در ۸ طبقه قرار می‌گیرند: محبت؛ تجربه‌های مشترک؛ تشویق و هدیه؛ ساختار ادراک کودکان و نوجوانان از محیط خانواده و مدرسه؛ اعتماد؛ خلاقیت؛ احساس امنیت؛ تقویت توانمندی‌های حسی - حرکتی.

۱. محبت

از دیدگاه اسلام، ابراز عشق و محبت از ارزشمندترین کارکردهای خانواده و مایه آرامش زوجین است و نقش بسزایی در تربیت فرزندان دارد. نهادینه‌شدن آن در خانواده و نهادهای تربیتی دارای صلاحیت، به دلیل موفقیت در انتقال ارزش‌های الهی و انسانی، سلامت خود، خانواده و مدرسه و در نهایت اجتماع

۵. اعتماد

وبر و وبر^۱ (۲۰۰۷) اعتماد را به عنوان انتظار رفتار منظم، صادقانه و همکاری از دیگر افراد تعریف می کنند که در هر اجتماع بر اساس هنجارها نمود پیدا می کنند.

۶. خلاقیت

چنانچه کودکان و نوجوانان احساس کنند والدین یا مربیان کار آن‌ها را ارزش گذاری کنند یا به بهترین کار جایزه یا پاداش داده خواهد شد، بیشتر از آنکه به انجام بهتر آن کار بیندیشد، به کسب آن جایزه فکر می کنند. برخی از والدین برای کودک خود قوانین و مقررات خشک و محدود کننده ای قرار می دهند. پدید آوردن چنین شرایطی در منزل و اصرار و پافشاری بر رعایت آن‌ها از جانب کودکان سبب می شود کودک به تدریج به کلیشه ای و تکرار کردن رفتار عادت کند. باید توجه داشت، افکار و رفتارهای کلیشه ای نقطه متضاد خلاقیت است. برعکس، شوخ طبعی در محیط منزل از شاخص های مهم خلاقیت به شمار می رود و وجود حس شوخ طبعی در فضای خانواده و مدرسه بسیار حائز اهمیت است، زیرا به طور مستقیم به رشد خلاقیت کودک کمک می کند.

۷. احساس امنیت

منظور از امنیت، رهایی از خطر و تهدید، و نبود ترس نسبت به عوامل بیرونی است. امنیت رد کردن تهدیدات و فرصت های تهدید آمیز است. امنیت استحقاق طبیعی هر فرد و نخستین شرط تداوم زندگی و همزیستی است و همان گونه که نیاز به غذا و مسکن برای زندگی انسان ضروری است، امنیت نیز کالایی عمومی و ضروری است. نیاز به امنیت در سلسله مراتب نیازهای مازلو، بلافاصله پس از نیازهای اساسی و فیزیولوژیک مطرح می شود و به عبارت دیگر، مهم ترین نیاز پس از برطرف شدن نیازهای اولیه است (یاری و هزار جریبی، ۱۳۹۱).

۸. تقویت مهارت های حسی- حرکتی

در طبقه مهارت های حسی- حرکتی به مواردی مانند مهارت های بصری، گفتاری، شنیداری، بنیادی و حرکتی خانواده و مدرسه توجه می شود.

جمع بندی و نتیجه گیری

بدون شک مهم ترین و اساسی ترین وظیفه خانواده و مدرسه حمایت از کودکان در حال رشد و نمو است که با فراهم کردن روابط نزدیک، ارتباطات مناسب و الگوسازی فعالیت های مثبت و سازنده باعث رشد در آن‌ها می شود. نتایج به دست آمده از پژوهش نقش بسیار مؤثر و غیر قابل انکار خانواده و مدرسه، به خصوص شیوه های تربیتی والدین و همچنین جو عاطفی خانواده و مدرسه را بر سلامت روانی و احساسی کودک تأیید می کنند. والدین می توانند با به کارگیری شیوه های تربیتی صحیح و فراهم آوردن محیطی غنی از محبت و عواطف، سلامت روانی حال و آینده

کودکان خود را تضمین کنند و از بروز بسیاری از اختلالات روحی، از جمله اختلالات اضطرابی، در کودک خود پیشگیری کنند.

والدین با برقراری رابطه عاطفی عمیق و استفاده از شکل های گوناگون تقویت می توانند عملکرد تحصیلی فرزندان را بهبود بخشند. از طرف دیگر، بین دوران زندگی کودک، از لحاظ نقش و تأثیر خانواده و مدرسه مهم ترین دوران زندگی هر فرد محسوب می شود. در کل می توان نتیجه گرفت، جو عاطفی خانواده و مدرسه با ابعاد جسمانی، روان شناختی، سطح استقلال، روابط اجتماعی و موقعیت زندگی هر فردی مرتبط است، توصیه می گردد، خانواده و مدرسه ها به حفظ و ارتقاء جو عاطفی خانواده و مدرسه اهتمام لازم را داشته باشند.

برخی از روش های بهبود جو عاطفی در خانواده و مدرسه عبارت است از:

- محبت و اعتماد صادقانه والدین به کودک؛
- علاقه و تعهد اعضای خانواده و مدرسه به یکدیگر و کمک اعضای خانواده و مدرسه به همدیگر؛
- تشویق اعضای خانواده و مدرسه برای ابراز آشکار افکار و احساسات.

پی نوشت

1. Weber & Weber

منابع

۱. زارع، احمد (۱۳۹۳). «رابطه جو عاطفی خانواده با خلاقیت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه خانواده های تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی شهرستان مرودشت»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
  ۲. رشیدی نژاد، حدیث؛ تبریزی، مصطفی؛ شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۱). «اثربخشی آموزش گروهی والدین با رویکرد خانواده درمانی سنتیر بر جو عاطفی خانواده»، نشریه دانش و پژوهش در روان شناسی کاربردی، ۱۳(۳): ۱۱-۳.
  ۳. شریعتمداری، علی (۱۳۹۵). روان شناسی تربیتی. انتشارات امیرکبیر. تهران.
  ۴. صیدی، علی (۱۳۹۲). «بررسی تجربی رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی (مورد مطالعه: دانش آموزان پسر مقطع پیش دانشگاهی شهر ایلام)»، فصلنامه علمی ترویجی فرهنگ ایلام، دوره ۱۴، شماره ۴۰ و ۴۱، زمستان، صص ۱۷۴-۱۸۹.
  ۵. یاری، حامد و هزار جریبی، جعفر (۱۳۹۱). «بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان (مطالعه موردی ساکنان شهر کرمانشاه)»، فصلنامه پژوهش های راهبردی امنیت و نظم، سال اول، شماره ۴، صص ۳۹.
6. Weber, B., & Weber, CH. Corporate venture capital as a means of radical innovation: relational fit, social capital, and knowledge transfer, Journal of Engineering & Tecnology, (2007). 24(1-2), 11-35.